

Тања МИЛОШЕВСКА

УДК: 343.541-053.2:004.738.5]:616.98:578.834}-
036.31(100)

Прегледен труд

ВЛИЈАНИЕТО НА КОВИД-19 ВРЗ ГЛОБАЛНИОТ ПОЛИЦИСКИ ОДГОВОР ВО ОДНОС НА ОНЛАЈН СЕКСУАЛНА ЕКСПЛОАТАЦИЈА И ЗЛОУПОТРЕБА НА ДЕЦА

Кратка содржина:

Во овој труд се обрнува внимание кон значителни зголемувања во активноста поврзана со сексуална злоупотреба и експлоатација на деца и на површинската и на темната мрежа за време на периодот на рестрикциите на КОВИД-19. Целта на овој труд е анализа за тоа како пандемијата на КОВИД-19 ги модифицираше трендовите и законите за сексуална експлоатација и злоупотреба на деца, кои веќе беа на високо ниво и пред пандемијата. Оваа статија ги истакнува трендовите и законите во тековниот контекст на КОВИД-19 во споредба со мерките пред пандемијата, какво влијание имаат тие на краток рок и со какви промени резултираа кога мерките за КОВИД-19 се намалија или целосно се укинаа. Трудот придонесува за разбирање на просторот на темната мрежа за време на пандемијата преку манифестација на тековниот организиран бизнис-модел кој еволуирал како што се шири технологијата и нивото на закана што го претставува за децата. Целта е да се споделат овие трендови низ глобалната заедница за спроведување на законот и науката со цел да се подобри мониторингот и откривањето на сексуалната експлоатација и злоупотреба на деца на интернет, понатамошни истраги и глобален полициски одговор.

Клучни зборови: сексуална експлоатација на деца, Европол, Интерпол, злоупотреба, Темна мрежа, КОВИД-19.

Вовед

Пандемијата на КОВИД-19 и мерките преземени од многу влади за ограничување на нејзиното ширење, веројатно имаа влијание врз трендовите, заканите и престапите поврзани со онлајн сексуална експлоатација и злоупотреба на деца низ светот.

Агенциите за спроведување на законот, владините и невладините организации (НВО) на глобално ниво изразија загриженост во врска со влијанието што може да го имаат мерките за изолација на КОВИД-19 врз злосторствата врз децата (ЕСРАТ, 2020 година). Со затворањето на училиштата и другите услуги за поддршка, веројатното зголемување на времето на интернет и затворањето дома (UNICEF, 2020) се претполага дека децата може да бидат изложени на зголемен ризик од сексуална експлоатација и онлајн и офлајн.

Онлајн сексуалната експлоатација и злоупотреба на деца¹ се однесува на сексуална злоупотреба и експлоатација на деца преку интернет. Со оглед на тоа што сексуалната злоупотреба или експлоатација многу често се случува во физичкиот свет, последователното споделување на слики и видеа кои ја прикажуваат оваа злоупотреба значително го влошува влијанието на ова кривично дело врз жртвите. Количината на комерцијална онлајн сексуална злоупотреба на деца беше запрепаствувачка и продолжи да се зголемува за време на пандемијата со статистика што укажува дека количината на материјал брзо се зголеми во некои земји. Додека бројот на мали деца кои пристапуваат на интернет значително порасна во последните години, свеста за потенцијалните ризици останува ниска, а случаите на сексуална злоупотреба и експлоатација на интернет значително се зголемија (Европол, 2020).

Следниве промени во околинските, социјалните и економските фактори се особено земени предвид во овој труд:

- затворање на училиштата и последователно движење во виртуелни средини за учење;
- зголеменото време што децата го поминуваат онлајн за забава, социјални и едукативни цели;
- ограничување на меѓународните патувања и репатријација на странски државјани;
- мерки за затворање кои водат до зголемено време поминато дома;

¹Термините сексуална злоупотреба на деца и материјал за сексуална злоупотреба на деца вклучуваат материјал за сексуална злоупотреба на деца и материјал што може да се произведе преку експлоатација на дете во замена за некаква материјална добивка. Истиот се користи во овој труд во согласност со Терминолошките упатства за заштита на децата од сексуална експлоатација и сексуална злоупотреба, достапни на <http://luxembourgguidelines.org/>

•ограничен пристап до услугите за поддршка на заедницата, детската грижа и образовниот персонал кој често игра клучна улога во откривањето и пријавувањето на случаи на сексуална експлоатација на деца.

Терминологија

Сексуалната злоупотреба и експлоатација на деца преку интернет се користи во овој труд за да се разгледаат сите видови престапи. Онлајн комерцијалната сексуална експлоатација на деца може да има голем број различни форми кои вклучуваат:

Онлајн подведување - Чин на развивање врска со дете за да се овозможи негова злоупотреба и експлоатација и онлајн и офлајн. Онлајн платформите, како што се социјалните медиуми, пораките и преносот во живо, може да се користат за да се олесни оваа навреда.

Пренос во живо – Услугите за пренос во живо може да ги користат сексуални престапници на деца за да ги поттикнат жртвите да извршат или гледаат сексуални дејствија преку веб-камера. Престапниците, исто така, пренесуваат или гледаат во живо сексуална злоупотреба од контакт или непристојни слики на деца со други престапници. Во некои случаи, предаторите ќе им платат на олеснувачите да пренесуваат злоупотреба на контакти во живо, при што сторителот ќе насочи какви сексуални дејствија се извршени против жртвата.

Онлајн принуда и уцена – Присилување или уцена на дете со технолошки средства, со користење на сексуални слики и/или видеа кои го прикажуваат тоа дете, за целите на сексуална добивка (на пр. да се добие нов експлицитен материјал или да се доведе до сексуална средба), финансиска добивка или друга лична корист.

Поседување, производство и споделување на непристојни и забранети слики на деца – може да користат онлајн платформи за складирање и споделување на експлицитен материјал и забранети слики. Онлајн платформите, исто така, може да се користат за да се олесни производството на материјал, на пример, снимање на екранот / извршен преку пренос во живо.

Непристојни слики на деца се слики на дете или кои прикажуваат дете или дел од дете за кои се оценува дека ги прекршуваат признатите стандарди за пристојност. Примери за слики кои се сметаат за непристојни се оние кои прикажуваат дете кое учествува во сексуална активност или на сексуален начин, преку позирање, акции, облека итн. Во непристоен материјал се вклучени и фотографии, видеа, псевдофотографии и траги.

Забранетислики на деца се нефотографски слики, на пример цртани филмови итн., кои прикажуваат дете кое е вклучено во сексуална активност, сексуален чин кој се изведува во присуство на дете или се фокусира на гениталниот или аналниот регион на детето (National Crime Agency, 2023).

Еволуција на криминалните трендови и закани заради КОВИД-19

Мерките за рестрикција за време на пандемијата КОВИД го зголемија времето што децата и возрасните го поминуваат онлајн за образовни, професионални, забавни и социјални цели и создаваат ненамерен ризик од сексуална експлоатација од страна на предатори кои работат на интернет (FBI, 2020). Информациите од повеќе извори, вклучително и земјите членки на ИНТЕРПОЛ, укажуваат на значително зголемување на споделувањето на комерцијален материјал со сексуална злоупотреба на деца преку користење на peer-to-peer мрежи за време на пандемијата на КОВИД-19.

Виралната содржина не мора да има корелација со бројот на престапници активни на интернет или со бројот на самогенериран материјал што се дистрибуира. Сепак, континуираната повторна виктимизација на жртвата и зголемениот ризик невините членови на јавноста да бидат ненамерно изложени на материјал со сексуална злоупотреба на деца значи дека ефикасното управување со вирусната содржина на ваков материјал на површинската мрежа е важен фактор.

Покрај значителното зголемување на мрежната контрола, неколку земји објавија некои забележителни зголемувања и трендови во дистрибуцијата на материјал за сексуална експлоатација и злоупотреба на деца (МСЕЗД) на површинската мрежа:

- Зголемување на корисници на јасни мрежни апликации кои разговараат и споделуваат материјали за злоупотреба на деца;
- Зголемување на дистрибуцијата на самогенериран материјал (Interpol, 2020).

Податоците од INSAFE, глобална мрежа на линии за помош против материјал за сексуална експлоатација и злоупотреба на деца и негативни онлајн однесувања, покажуваат дека контактите направени на линиите за помош во првиот квартал од 2020 година забележале нагло зголемување во споредба со претходните периоди, што резултирало со најголем број контакти во еден квартал во последните четири години (Europol, 2020a). Зголемувањето на контактите може да ги одрази бројките наведени во претходните документи и анализи (Europol (2020a) и другите извештаи (ЕСРАТ, 2020) за зголемената ранливост и изолација на многу деца во овој период.

Технолошки потпомогната онлајн сексуалната злоупотреба на деца обично започнува со вид психолошка манипулација (воспоставување врска со малолетна жртва), потоа „секстинг“ (создавање и/или споделување сексуално сугестивни слики од жртвата), сексуална уцена „онлајн“ (уценување на детето жртва со неговите слики за да се изнуди сексуална услуга или пари) или сексуална злоупотреба во живо (принудување дете на сексуални активности) и сексуализирани материјали што прикажуваат деца (Bird at all, 2020).

Слика 1 Фази и елементи на комерцијална онлајн сексуална експлоатација и злоупотреба на деца (ЕСПАТ, 2017)

Дигиталните и мрежни технологии сега може да се најдат во секоја фаза од процесот на комерцијална онлајн сексуална експлоатација и злоупотреба на деца:

- 1) наводно, трговците со луѓе користат веб-форуми на dark web кои се само за членови и апликации за шифрирана комуникација како што се ShadowCrew и WhatsApp за безбедно и анонимно комуницирање и планирање на своите криминални активности;
- 2) откриено е дека децата се манипулираат преку Instagram, Facebook, Snapchat и KIK (BBC News, 2019);
- 3) малолетниците се присилени на онлајн сексуална злоупотреба преку Skype, „онлајн“ игри и виртуелни светови како Second Life и VRChat (Stop it Now, 2021);
- 4) таквите незаконски активности потоа се пренесуваат во живо, се снимаат и складираат на апликации базирани на облак, како на пример Dropbox, Google Drive и OneDrive, а потоа се пренесуваат преку peer-to-peer мрежи или на форуми до кои се пристапува само со покана, и тоа и на интернет и на темната мрежа;
- 5) трговците со луѓе, наводно, ги „рекламираат“ своите жртви на веб-локации како што се Backpage и Craigslist (Malik, 2018);
- 6) незаконските средства и трансакции потоа анонимно се дистрибуираат и циркулираат помеѓу „купувачите“ на комерцијална онлајн

сексуална злоупотреба на деца, трговците со луѓе и криминалните мрежи; и на крај, овој технолошки подобрен циклус на криминални активности повторно почнува под (1) или во фазата на планирање на криминалното дело (Wagner at all, 2021).

Начин на дејствување „modus operandi“

Природата на прекршоците извршени за време на пандемијата на КОВИД-19 во врска со онлајн комерцијална сексуална експлоатација и злоупотреба на деца не е променета во однос на познатиот начин на работа, но прекршителите ги искористуваат мерките за рестрикција со цел да продолжат со злоупотреби и да ги таргетираат децата на интернет.

Низата услови поврзани со промените во социјалната и физичката средина на жртвите и престапниците за време на КОВИД-19 резултираа со тоа што тие поминуваат зголемено време на интернет. Овиесредби на потенцијални жртви и престапници на интернет е еден од клучните фактори што доведува до зголемена перцепција за заканите за децата и покрај тоа што нема забележителни промени во начинот на извршување (modus operandi).

Површинска мрежа

Огромниот волумен на онлајн материјал за сексуална злоупотреба на деца е откриен на веб-страници за хостирање слики кои се достапни од површинскиот веб и на P2P мрежите (Europol, ЮСТА, 2019). Престапниците продолжуваат да користат голем број начини за прикривање, што го прави покомплициран пристапот за органите на прогонот да откријат слики и видеа со злоупотреба на деца. Иако онлајн дистрибуцијата на комерцијална онлајн сексуална злоупотреба на деца продолжува да се одвива преку различни платформи, споделувањето на P2P мрежата останува меѓу најпопуларните начини за споделување меѓу сторителите. Дистрибуцијата и споделувањето еден-на-еден меѓу поголемите групи рутински се одвива на платформите за социјално вмрежување. Ова штетно споделување и повторно споделување на содржини што ги виктимизира децата е постојано забележано на рекордно ниво за време на пандемијата на КОВИД-19 во Европа. Националниот центар за исчезнати и експлоатирани деца (NCMEC) изјави дека има зголемување од 106 % во таквата активност низ целиот свет (Forbes, 2020).

Таквиот материјал се создава со помош на низа средства. Еден од најштетните е сексуалната злоупотреба на деца со директен контакт од страна на престапниците. Сепак, способноста на прекршителите да измамат, присилуваат и сексуално да ги изнудуваат децата да произведуваат материјал со специфична содржина без воопшто да се сретнат со нив на интернет, исто така видно се појави во неодамнешните

случаи (Independent, 2020). Ефектите забележани од жртвите во вакви случаи се исто така исклучително штетни.

Темна мрежа

Посветените огласни табли на темната мрежа беа популарни меѓу прекршителите како канал за дистрибуција на комерцијален материјал за онлајн сексуална експлоатација и злоупотреба на деца во овој период. Набљудувањето на овие страници од страна на Европол потврди дека има зголемување на активноста од март до мај 2020 година на истата темна веб-страница, особено во однос на објавите за видеата снимени преку веб-камера. Овие видеа се движат од деца кои се принудени или изнудени од сторителот да произведуваат материјал за злоупотреба до други видеа од сексуална природа произведени од деца за врсници или за внимание на социјалните мрежи и вклучуваат видеа што се снимени без нивно знаење. Категориите под кои се наведени материјалите за злоупотреба на деца вклучуваат „шпионски камери“, „веб камери“ и „пренос во живо“.

Во друг мрачен веб-форум, делот специјално за оние кои ја снимаат оваа снимка од пренос во живо, познат како „carpers“, забележа дека бројот на пораки и нишки се зголемил повеќе од тројно од 500 пораки од декември 2019 до февруари 2020 година, на 1.500 од март до мај 2020. Ова ја зајакнува загриженоста претходно изразена од Европол / ЮСТА (2019) и други (IWF, 2018) за количината на материјал што изгледа дека е самопроизведен од самите деца. Некоја од овие активности може да се однесува на годишни „натпревари“ организирани во рамките на форуми за собирање и промовирање на видеоснимки со материјал за сексуална експлоатација и злоупотреба на деца.

Севкупно, вкупниот број на датотеки ставени на располагање од престапниците на неколку од истакнатите темни веб-форуми значително се зголеми во периодот од март до мај 2020 година. Во еден случај, бројот на достапни датотеки се зголеми за речиси 50 %, а во друг случај, речиси се удвои.

Како одговор на операциите за спроведување на законот насочени кон овие темни веб-заедници и поради потребата да се изберат учесници и да се осигура дека размената на информации е строго поврзана со сексуална злоупотреба на деца, некои престапници создадоа нови форуми. Овие форуми делуваат како места за средби каде учеството е структурирано слично на криминалните организации, со правила за припадност, кодекси на однесување, поделба на задачите и строги хиерархии. Целта на структурата е да ги спроведе правилата и да промовира поединци врз основа на нивниот придонес во заедницата, што тие го прават со евидентирање и објавување на нивната злоупотреба на деца, охрабрување на другите на злоупотреба и обезбедување на истомисленици, како и техничка и практична поддршка еден на друг (Europol, 2020c).

Постојаното следење на овие заедници покажа дека активностите на престапниците на сексуална злоупотреба на деца на темната мрежа биле помалку погодени од ограничувањата за време на пандемијата отколку оние на површинската мрежа. Како што претходно беше објавено од Европол, имаше бројни дискусии за КОВИД-19 на мрачните веб-форуми посветени на сексуалната експлоатација на децата, вклучително и ентузијастички пораки за создадените можности кога децата ќе бидат онлајн повеќе од порано (EuroPol, 2020b).

Апликации за социјални медиуми и шифрирани пораки

Апликациите за пораки продолжуваат да се користат од прекршителите за време на пандемијата на КОВИД-19 за пристап до деца и дистрибуција на комерцијален материјал за сексуална експлоатација и злоупотреба на деца. Како и кај платформите за социјални медиуми, забележано е зголемување на циркулацијата на вакви вирални видеа преку апликации за пораки (Interpol, 2020).

Комерцијален материјал за сексуална експлоатација и злоупотреба на деца сè повеќе се дистрибуира преку апликациите на социјалните медиуми. Функцијата за самоуништување на некои од овие апликации ги прави истрагите особено комплицирани. Во некои случаи, ова е резултат на самогенерираниот материјал кој се споделува со врсниците, по што дополнително се дистрибуира преку социјалните медиуми и на крајот завршува на платформите за злоупотреба на деца. Има и случаи кога се креираат лажни сметки на социјалните мрежи со цел да се шират приватни слики и видеа на малолетни жртви заедно со нивните лични податоци. Иако таквите сметки често брзо се бришат, на сторителите им е лесно и едноставно да создадат нова сметка. Шифрираните пораки можат да се користат и од оние кои разменуваат материјали за злоупотреба на деца, дури и дозволувајќи им да формираат заедници и групи за да го сторат тоа (EuroPol, 2019).

Според експертите за безбедност на децата и органите за спроведување на законот, „дистрибутерите на слики од сексуална злоупотреба на деца тргуваат со линкови до материјали на површинската мрежа односно на платформи кои ги вклучуваат YouTube, Facebook, Twitter и Instagram користејќи кодиран јазик за да ги избегнат алатките за откривање на компаниите“ (Solon, 2021).

Платформите за игри продолжуваат да се користат за дистрибуција на комерцијален материјал за сексуална експлоатација и злоупотреба на деца и како средство на престапниците, односно предаторите да воспостават контакт со деца.

Влијание врз полициската активност

Земјите пријавија зголемени пречки за жртвите да пријават прекршоци и да бараат медицински третман и други форми на поддршка. Ова резултираше со недоволно пријавување на одредени видови прекршоци за време на пандемијата на КОВИД-19. Одложувањето на пријавувањето траеше додека не се отворија училиштата и/или пристапот до социјалните услуги не се врати во нормала. Постои загриженост дека некои повреди можеби никогаш нема да бидат пријавени ако доцнењето во пристапот до услугите е предолго.

Земјите, исто така, пријавија тешкотии во контактирањето со жртвите преку конвенционални средства во овој период, што го отежнува продолжувањето на постојните истраги.

Персоналот за спроведување на законот кој работи на онлајн сексуална експлоатација на деца беше погоден од воведувањето на политиките за работа од дома низ светот. Ова, заедно со промената на приоритетите поради обврските поради КОВИД-19, имаше влијание врз користењето на базата на податоци за меѓународна сексуална експлоатација на деца на ИНТЕРПОЛ. Шеесет (60) проценти од земјите членки кои редовно ја користат оваа база на податоци или не пристапиле до базата на податоци забележале значително намалување на нивните активности за време на пандемијата на КОВИД-19. Државите исто така, пријавија одредено влијание врз техничките ресурси поради политиките за работа од дома, како што е неможноста за далечинско поврзување со полициските мрежи.

Препораките вклучуваат стекнување безбедни VPN-конекции за далечинско работење и користење на алтернативни работни места кои може да бидат слободни поради некритични операции (Interpol, 2020).

Светската здравствена организација (СЗО) ги повика технолошките компании и давателите на телекомуникациски услуги да направат сè што можат за да ги задржат децата безбедни на интернет, со оглед на зголемените ризици од онлајн повреди. „Тие мора да направат повеќе за откривање и запирање на штетната активност против децата на интернет, вклучително и заштита од подведување и создавање и дистрибуција на слики и видеа од сексуална злоупотреба на деца“. Овие напори ќе бидат попречени бидејќи провајдерите на социјалните медиуми (Јутјуб, Фејсбук и Твитер) предупредија дека сè повеќе се потпираат на вештачката интелигенција и на автоматизираните алатки за откривање на нелегална содржина на нивните платформи поради тоа што персоналот се соочува со ограничувања додека работи од дома. Таквиот софтвер има ограничувања и можеби нема да биде толку прецизен како прегледот од луѓе.

CyberTipline е телефонска линија која прима извештаи за повеќе форми на онлајн сексуална експлоатација на деца, управувана од Американскиот центар за исчезнати и експлоатирани деца. Во 2020 година, вкупниот број на примени извештаи од CyberTipline се зголеми

за 28 % од 2019 година, со 21,7 милиони извештаи (NCMEC CyberTipline, 2021). Сепак, само во март 2020 година, Центарот забележа зголемување од 106 % во CyberTipline извештаите за сомнителна сексуална експлоатација на деца - што се зголеми од 983.734 пријави во март 2019 година, а подоцна и над 2 милиони (Solon, 2021). Бројот на извештаи беше уште поголем во април 2020 година (4,2 милиони извештаи според соопштенијата за печатот) (Alfonso, 2021). Поголемиот дел од извештаите примени во 2020 година генерално (99,6 %) се поврзани со сомнителни CSAM и вклучија 65,4 милиони слики, видеа и други датотеки, вклучително и 33,6 милиони слики, од кои 10,4 милиони беа единствени и 31,6 милиони видеа, од кои 3,7 милиони беа единствени (NCMEC CyberTipline, 2021).

Влијанието на КОВИД-19 врз полициското работење варира во зависност од земјата, но некои клучни проблеми кои се идентификувани вклучуваат:

- намалување или доцнење во пријавувањето на прекршоци во доменот на комерцијална онлајн сексуална злоупотреба на деца бидејќи се засегнати нормалните канали за известување;
- намалување на користењето на базата на податоци на Интерпол од страна на земјите членки;
- намалување на достапноста на специјализирани човечки ресурси за спроведување на законот кои ги поддржуваат истрагите на комерцијална онлајн сексуална злоупотреба на деца;
- промени во процесите и ефикасноста поради техничките ограничувања на работењето од дома што влијаеше и на органите за спроведување на законот и на давателите на електронски услуги кои известуваат до органите за спроведување на законот;
- одложувања или затворања на судовите што доведе до одложување на процесирањето на предметите;
- Зголемување на онлајн активноста на комерцијална сексуална злоупотреба на деца и на темната и на површинската мрежа;
- Значајно зголемување на споделувањето на материјал за комерцијална онлајн сексуална злоупотреба на деца преку користење на peer-to-peer мрежи;
- Значително зголемување на виралните содржини споделени и преку платформите за социјални медиуми и преку апликациите за пораки што резултира со повторна виктимизација на жртвите и изложување на невини случајни „минувачи“;
- Зголемување на самогенерираниот материјал дистрибуиран на чистата мрежа;
- Нема значителни промени во обемот на прекршоци со користење на платформи за онлајн игри, но одредени игри се идентификувани како потенцијално ризични;
- Рани индикации дека комерцијална онлајн сексуална злоупотреба на деца за плаќање може да биде тренд кој се појавува во одредени земји.

Заклучок

Иако сè уште е рано да се процени влијанието на КОВИД-19 врз сексуалната експлоатација и злоупотреба на деца на интернет, тоа несомнено ја зголеми ранливоста на децата на сексуална експлоатација овозможена од технологија. Затворањето на училиштата ги принуди децата да влезат во дигиталната сфера неподготвени, без соодветно знаење за тоа како функционира дигиталната сфера или какви ризици со себе носи. Групите за онлајн игри и разговор станаа клучни места за средбни интеракции меѓу децата, со што се зголемува ризикот од комерцијална сексуална експлоатација на децата. Навистина, од почетокот на 2020 година има брз пораст на дигитализацијата на општеството на сите нивоа.

„Онлајн“игрите, групите за разговор, обидите за фишинг преку е-пошта, контактите преку социјалните мрежи и едукативните апликации станаа главни места засредбени меѓу децата и сексуалните престапници. Ненадгледуваното време на интернет, исто така, го зголеми ризикот дека малолетните поединци можат да произведуваат и дистрибуираат непристоен материјал создаден самостојно.

Бидејќи технолошкиот напредок континуирано ја трансформира глобалната економија, ова доведе до појава и проширување на неколку видови киберкривични дела, вклучително и „онлајн“ сексуална експлоатација и злоупотреба на деца кое е едно од злосторствата кои најбрзо се прилагодуваат и ги користат можностите што ги нуди технологијата.

Европол (2020б) и Интерпол (2020) известуваат дека ограничувањата наметнати од владите влијаеле на трендовите и на заканите за прекршоци поврзани со комерцијална сексуална експлоатација низ светот. Тие забележаа нагол пораст на побарувачката за трговија со деца за онлајн сексуална експлоатација и дистрибуција на онлајн материјал за сексуална експлоатација на деца во многу делови на Европа, бидејќи повеќе предатори и потенцијални сторители беа „затворени“ дома во време на пандемијата.

Всушност, безбедносните проценки од Европол и Интерпол предвидуваат дека во следните години ќе има нагло зголемување на количината на самопроизведен непристоен материјал, што би можело да доведе до пропорционално зголемување на онлајн подведување и експлоатација на деца.

ЛИТЕРАТУРА

1. Alfonso III F. (2021). The pandemic is causing an exponential rise in the online exploitation of children, experts say. Available at: <https://www.cnn.com/2020/05/25/us/child-abuse-online-coronavirus-pandemicparents-investigations-trnd/index.html>. [Accessed 10 May 2023].
2. BBC News. (2019). Instagram biggest for child grooming online – NSPCC finds, 1 March. Available at: <https://www.bbc.com/news/uk-47410520>. [Accessed 5 May 2023].
3. ECPAT International. (2017). Online child sexual exploitation: A common understanding. Available at: https://www.ecpat.org/wp-content/uploads/2017/05/SECO-Booklet_ebook-1.pdf. [Accessed 10 February 2023].
4. ECPAT International. (2020). Why children are at risk of sexual exploitation during COVID-19. Available at: https://ecpat.exposure.co/covid19?utm_source=Website&utm_campaign=Hero. [Accessed 10 May 2023].
5. EUROPOL. (2019). IOCTA 2019. Available at: https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/iocta_2019.pdf. [Accessed 7 March 2023].
6. EUROPOL. (2019). Operation Chemosh: How encrypted chat groups exchanged emoji ‘stickers’ of child sexual abuse. Available at: <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/operation-chemosh-how-encrypted-chat-groups-exchanged-emoji-%E2%80%98stickers%E2%80%99-of-child-sexual-abuse>. [Accessed 10 May 2023].
7. EUROPOL. (2020a). Beyond the pandemic: How COVID-19 will shape the serious and organised crime landscape in the EU. Available at: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/beyond-pandemic-how-covid-19-will-shape-serious-and-organised-crime-landscape-in-eu>.
8. EUROPOL. (2020b). Catching the virus cybercrime, disinformation and the COVID-19 pandemic. Available at: <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrimedisinformation-and-covid-19-pandemic>. [Accessed 10 May 2023].
9. EUROPOL. (2020c). Exploiting Isolation: Offenders and victims of online child sexual abuse during the COVID-19 pandemic. ropeAgen for Law Enforcement ration20
10. FBI. (2020). School Closings Due to COVID-19 Present Potential for Increased Risk of Child Exploitation. Available at: <https://www.fbi.gov/news/pressrel/press-releases/school-closings-due-to-covid-19-present-potential-for-increased-risk-of-child-exploitation>. [Accessed 10 April 2023].
11. Forbes. (2020). Child Exploitation Complaints Rise 106% To Hit 2 Million In Just One Month: Is COVID-19 To Blame?. Available at: <https://www.forbes.com/sites/thomasbrewster/2020/04/24/child-exploitation-complaints-rise>

- [106-to-hit-2-million-in-just-one-month-is-covid-19-to-blame/#71cff86e4c9c](#). [Accessed 9 May 2023].
13. Independent. (2020). Matthew Falder: One of Britain's most prolific paedophiles challenges 32-year prison sentence for 'sadistic' crimes, Available at: <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/matthew-falder-paedophile-appeal-prison-sentence-blackmail-cambridge-a8585881.html>. [Accessed 10 May 2023].
 14. Internet Watch Foundation. (2018). Trends in Online Child Sexual Exploitation: Examining the Distribution of Captures of Live-streamed Child Sexual Abuse. Available at: <https://www.iwf.org.uk/sites/default/files/inline-files/Distribution>
 15. [%20of%20Captures%20of%20Live-20Sexual%20streamed%20Child%](#)
 16. [%20Abuse%20FINAL.pdf](#). [Accessed 21 March 2023].
 17. INTERPOL. (2020). Threats and trends: child sexual exploitation and abuse, COVID-19 impact. Available at: <https://www.INTERPOL.int/en/News-and-Events/News/2020/INTERPOLreport-highlights-impact-of-COVID-19-on-child-sexual-abuse>. [Accessed 21 March 2023].
 18. Lucia B. et al. (2020), Transformative technologies: How digital is changing the landscape of organized crime, Global Initiative against Transnational Organized Crime. Available at: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2020/06/Transformative-Technologies-WEB.pdf>. [Accessed 21 March 2023].
 19. Malik N. (2018). When it comes to Child Sexual Exploitation, we cannot ignore the Darknet, Forbes, 4 September 2018. Available at: <https://www.forbes.com/sites/nikitamalik/2018/09/04/when-it-comes-to-child-sexual-exploitation-we-cannotignore-the-darknet/#62708606de6a>. [Accessed 21 March 2023].
 20. NCMEC CyberTipline. (2021). Available at: <https://www.missingkids.org/gethelpnow/cybertipline>. [Accessed 21 March 2023].
 21. Solon, O. (2021). Child sexual abuse images and online exploitation surge during pandemic. Available at: <https://www.nbcnews.com/tech/tech-news/child-sexual-abuse-images-online-exploitation-surge-duringpandemic-n1190506>. [Accessed 11 April 2023].
 22. Stop It Now. (2021). How People Use the Internet to Sexually Exploit Children and Teens. Available at: <https://www.stopitnow.org/ohccontent/how-people-use-the-internet-to-sexually-exploit-children-and-teens>. [Accessed 21 March 2023].
 23. UNICEF. (2020). COVID-19: Children at heightened risk of abuse, neglect, exploitation and violence midst intensifying containment measures. Available at: <https://www.unicef.org/press-releases/covid-19-children-heightened-risk-abuse-neglect-exploitation-and-violenceamidst>. [Accessed 15 March 2023].

24. Wagner L. et al. (2021). Exploited in Plain Sight-An assessment of commercial sexual exploitation of children and child protection responses in the Western Balkans, Global Initiative against Transnational Organized Crime's Observatory of Illicit Economies in South Eastern Europe (SEE-Obs), Geneva, Switzerland.
25. Wagner L, Thi Hoang. (2020). Aggravating circumstances: How corona virus impacts human trafficking, Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Available at: <https://globalinitiative.net/analysis/humantrafficking-covid-impact/>. [Accessed 17 January 2023].
26. WHO (2020). Joint Leader's statement - Violence against children: A hidden crisis of the COVID-19. Available at: <https://www.who.int/news-room/detail/08-04-2020-joint-leader-s-statement---violence-against-children-a-hidden-crisis-of-the-covid-19-pandemic>. [Accessed 21 March 2023].